

Asia: Kuusamon kulta- ja kobolttikaivoshankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelma (LVV-U/27174/2026)

Lupa- ja valvontavirasto
kirjaamo@lvv.fi

Lausunto

1 Johdanto

Luonnonvarakeskus katsoo, että Latitude 66 Cobalt Oy:n esittämässä Kuusamon kulta- ja kobolttikaivoshankkeen YVA-ohjelmassa tunnistetaan hankkeen keskeiset vaikutustavat ja -alueet, mutta vaikutusten riittävän tarkka määrällinen ja paikkasidonnainen arviointi sen pohjalta ei ole mahdollista.

Lausunnon aiheena on arviointiohjelman kalastoa, kalataloutta, poronhoitoa ja linnustoa koskeva sisältö. Arviointiohjelmassa esitetyt tarkastelutavat ja menetelmät ovat niiden kannalta osin puutteellisia suhteessa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017, jäljempänä YVA-laki) vaatimuksiin.

YVA-lain mukaisesti arvioinnin tulee tuottaa päätöksenteon tueksi riittävä ja luotettava tietopohja hankkeen toteutusvaihtoehtojen merkittävistä ympäristövaikutuksista. Luonnonvarakeskus katsoo, että erityisesti kalastoon ja kalatalouteen kohdistuvien vaikutusten arviointi ei esitettyssä ohjelmassa nykyisellään täytä näitä vaatimuksia, ja poronhoidon osalta arviointi edellyttää tarkentamista erityisesti vaikutusten käytännön kohdentumisen ja merkittävyyden osalta.

2 Lausunto

Kalat ja kalatalous

Luonnonvarakeskus (jäljempänä Luke) katsoo, että YVA-ohjelma ei kalastoon ja kalatalouteen kohdistuvien vaikutusten osalta täytä YVA-lain vaatimuksia vaikutusten riittävästä selvittämisestä eikä arviointimenettelyn tavoitteiden toteutumisesta. Ohjelmaa on täydennettävä ennen YVA-selostuksen laatimista. YVA-lain 3 § mukainen vaatimus riittävästä tietopohjasta ei täyty, sillä kalastovaikutusten arviointi perustuu pääosin vesistövaikutusten epäsuoraan tarkasteluun. Kalastoon kohdistuvia vaikutuksia ei esitetä arvioitavaksi määrällisesti tai lajikohtaisesti. Kalastovaikutusten arviointi tulisi suunnitella kokonaisuutena, jossa kuvataan selkeä vaikutusketju kuormituksen, elinympäristömuutosten (m. l. kalojen ravintokohteet) ja kalaston rakenteen sekä kalataloudellisten vaikutusten välillä.

YVA-lain 16 § mukaisesti arviointimenetelmien tulee olla riittävän kattavasti kuvattuja. Kalaston osalta esitetyt menetelmät ovat puutteellisia, koska arvioinnin kuvataan perustuvan pääosin laadulliseen asiantuntija-arvioon. Määrällinen tarkastelusuunnitelma puuttuu, ja vaikutusarvioinnin toteutusta alueella esiintyvien kalalajien ja niiden elinvaiheiden osalta ei ole kuvattu riittävällä tarkkuudella. Arviointiohjelmaa tulee täydentää määrällisillä menetelmillä sekä lajikohtaisilla tarkasteluilla, jossa huomioidaan erityisesti lisääntyminen,

poikastuotanto ja kasvu.

Ohjelmassa on tunnistettu, että YVA-lain 19 § edellyttämää vaikutusten merkittävyyden arviointia ei voida toteuttaa nykyisillä hankkeen vaikutusalueelta kerätyillä ja avoimesti saatavilla olevilla aineistoilla. Kalaston nykytila kaikissa esitetyissä purkuvesistövaihtoehdoissa tulisi voida kuvata ohjelmassa määriteltävien lisäselvitysten pohjalta kattavasti, ja vaikutusten suuruus, laajuus ja kesto arvioida määrällisesti. Arvioinnissa tulee huomioida myös vaikutukset kalastukseen, sekä sen suoraan taloudelliseen arvoon että virkistysarvoon.

YVA lain 2 § mukaisesti vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvarojen hyödyntämiseen tulee arvioida riittävästi. Kalasto on keskeinen osa luonnon monimuotoisuutta. Hankealueella esiintyy erityisten suojelu-, tuki- ja seurantatoimenpiteiden kohteena olevia erittäin uhanalaiseksi luokitellun järvitaimenen alkuperäisiä luonnonkantoja. Kitkajärnessä esiintyvän järvikutuisen harjuskannan tila on Luken emokalapyyntitoiminnassa saatujen havaintojen perusteella heikentynyt huomattavasti, ja sen nykytila ja vaste hankevaihtoehdoista K_VE1 ja K_VE2 aiheutuviin vaikutuksiin vaativat tarkempaa selvitystä. Kalastus on hankealueella taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti erittäin tärkeä luonnonvarojen käyttömuoto. Näiden näkökulmien huomiointi jää esitetyssä ohjelmassa puutteelliseksi.

Vaikutusten merkittävyyden arviointi (YVA-lain 24 §) edellyttää tarkastelua vaikutusten kestosta, laajuudesta ja voimakkuudesta. Ilman määrällistä analyysiä tällainen arviointi ei ole mahdollista. Lisäksi yhteisvaikutusten arviointi (25 §) on kalaston osalta ohjelmassa kovin yleispiirteinen, eikä vaikutuksia suhteuteta vesistöjen nykytilaan tai muuhun kuormitukseen.

Poronhoito

Kuusamon kaivoshankkeen porotaloutteen kohdistuvat vaikutukset ulottuvat usean paliskunnan alueelle. Juomasuon kaivosalue sijoittuu Alakitkan paliskuntaan, prosessilaitos ja rikastushiekka alue Kallioluoman paliskuntaan ja hankkeen liikenne kulkee Oivangin paliskunnan läpi. Vaikutukset kohdistuvat näin ollen laajalle alueelle sekä porojen laidunnukseen, liikkumiseen että poronhoidon rakenteisiin.

Luke katsoo, että YVA-ohjelmassa poronhoidon vaikutusarvioinnin tavoitteet ja pääasialliset menetelmät on kuvattu pääosin riittävällä tasolla. Arvioinnissa tunnistetaan keskeiset vaikutusmekanismit, kuten laidunalueiden väheneminen, häiriövaikutukset sekä liikenteen lisääntymisestä aiheutuvat riskit. Luke korostaa, että arvioinnissa tulee erityisesti huomioida paliskuntien esittämät huolenaiheet ja tarkentaa vaikutusten kohdentumista käytännön poronhoitotyöhön. Vaikutusarvioinnin edellytyksenä on, että paliskunnista kerätään kattavat ja ajantasaiset tiedot laidunalueista, rakenteista, porojen liikkumisesta ja poronhoidon käytännöistä. Näitä tietoja tulee täydentää paliskuntien edustajien haastatteluilla.

Luke pitää erityisen tärkeänä GPS-paikannusaineiston hyödyntämistä porojen liikkumiseen kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa. Usean vuoden ajalta kerätty paikannustieto mahdollistaa laidunten käytön ja liikkumisreittien tarkastelun sekä hankkeen vaikutusalueen todellisen laajuuden arvioinnin.

Arvioinnissa käytettävien menetelmien osalta Luke korostaa, että IMPERIA-menetelmää tulee soveltaa siten, että arviointikriteerit kuvaavat vaikutusten todellista merkittävyyttä poronhoidon kannalta. Samoin yhteisvaikutusten arvioinnissa tulee käyttää selkeitä ja läpinäkyviä kriteereitä, joissa huomioidaan sekä suunnitteilla olevat että jo toteutetut maankäyttöhankkeet.

Linnusto

Linnustovaikutusten arvioinnin osalta Luke huomauttaa, että kanalinnuilla on voimakkaat vuosien väliset vaihtelut kannansuuruudessa, joten laskentojen toteuttaminen lähtötietojen keräämiseksi vain yhtenä vuonna saattaa antaa väärän kuvan alueen merkityksestä lisääntymisympäristönä. Yhden vuoden aineiston perusteella tehtävissä vaikutusarvioissa ja johtopäätöksissä on syytä olla varovainen. Luontoselvityksiin tulisi sisällyttää edustavasti kaikenlaisia metsäkohteita, jotta kokonaiskuva alueen linnustosta, kuten metsäkanalinnuista, ei jäisi pienialaisten erityiskohteiden varaan. Soidinselvitysten tulokset ovat tärkeitä hankkeen linnustovaikutusten arvioinnissa.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luonnonvarakeskus katsoo, että YVA-ohjelmaa on täydennettävä, jotta hankkeen vaikutukset kalastoon, kalatalouteen, poronhoitoon ja linnustoon voidaan YVA-selostuksessa arvioida YVA-lain edellyttämällä tavalla.

Kalaston ja kalatalouden osalta ohjelma ei täytä YVA-lain keskeisiä vaatimuksia riittävästä selvitystasosta, arviointimenetelmien asianmukaisuudesta eikä vaikutusten merkittävyyden arvioinnista. Arviointia tulee täydentää erityisesti määrällisen ja lajikohtaisen tarkastelun sekä riittävän lähtöaineiston osalta. Myös linnustovaikutusten arvioinnin laatua on tarpeen parantaa useampana kuin yhtenä vuonna tehtävillä selvityksillä.

Poronhoidon osalta arviointikehitys on pääosin toimiva, mutta arvioinnin toteutuksessa tulee varmistaa, että paliskuntien käytännön tieto, ajantasaiset aineistot ja porojen liikkumista kuvaavat analyysit sisällytetään arviointiin. Lisäksi vaikutusten merkittävyys ja yhteisvaikutukset tulee arvioida poronhoidon näkökulmasta riittävän täsmällisesti.

Ilman edellä kuvattuja ohjelman täydennyksiä arviointiselostus ei voi esittää YVA-lain edellyttämää riittävää ja luotettavaa tietoa hankkeen eri toteutusvaihtoehtojen vaikutuksista kalastoon, kalatalouteen, poronhoitoon ja linnustoon.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 29.05.2026 klo 09:35:24.

Lausunnon valmistelija(t):

Luonnonvarakeskus
Latokartanonkaari 9
PL 2, 00791 Helsinki

Puhelin 029 532 6000

Y-tunnus 0244629-2

Raisa Nikula
Jouko Kumpula, Saara Kattainen, Ville Vähä

Liitteet:

Tiedoksi: